

Granes i blaugranes

JAUME SALVANYÀ

El diccionari de l'Institut d'Estudis Catalans (DIEC2) i el de l'Enciclopèdia (GDLC) indiquen que *blaugrana* és un adjectiu invariable. És a dir, que la gent que parla dels *jugadors blaugranes* o de les diferents *seccions blaugranes* cau en incorrecció; hauria de dir els *jugadors blaugrana* i les *seccions blaugrana*. Podem estar-hi d'acord o no, però de moment és així.

El problema ve quan *blaugrana* no és un adjectiu, sinó un substantiu. Els diccionaris no en diuen res; però, com que és una paraula que s'utilitza dia sí dia també, els mitjans de comunicació han hagut d'omplir un buit i donar una norma d'ús. Els llibres d'estil de l'Avui i El Periódico i el portal lingüístic de TV3 i de Catalunya Ràdio, anomenat ésAdir, recullen el terme *blaugrana* en la categoria de substantiu i indiquen que és variable: *els blaugranes van dominar durant tota la segona part*.

No és gaire lògic pragmàticament que puguem parlar de *la convocatòria dels blaugranes*, però, en canvi, ens hàgim de referir a *la convocatòria dels jugadors blaugrana*. L'única cosa que fa aquesta duplictat és crear confusió. Els periodistes –i no diguem ja els parlants– no es paren pas a pensar si *blaugrana* és un adjectiu o és un nom i, per tant, si han de fer o no la concordança en nombre. Aquesta confusió és fàcil que indueixi a errors. El dia que el Barça va guanyar la segona Copa d'Europa, per exemple, un periodista de Catalunya

Ràdio deia literalment que al Miniestadi hi havia *onze mil blaugrana*. Doncs bé, si aquesta falta de concordança del substantiu fa mal a les orelles, també molta gent troba poc natural la falta de concordança de l'adjectiu.

Ara bé, si fem un salt de Barcelona a Tarragona, aleshores passem a parlar d'un club *blaugrana* a un club *grana*. Aquest mot, que presenta la mateixa dicotomia en adjectiu i substantiu, el trobem recollit en el GDLC com a adjectiu invariable i en el DIEC2 com a adjectiu sense marca d'invariabilitat, per bé que cap dels dos diccionaris no dona l'accepció de 'relatiu o pertanyent al Gimnàstic de Tarragona'. La substantivació que experimenta l'adjectiu en aquest últim sentit tampoc no queda recollida.

Hem d'entendre que tant *grana* com *blaugrana*, que pertanyen a la llista dels termes de color, queden inclosos en el que la *Gramàtica del català contemporani* (p. 1649) qualifica de *substantius que anomenen objectes de color característic* (com *rosa, salmó, taronja o violeta*). Aquesta gramàtica ja ens aclareix que alguns «es poden recategoritzar en adjectius i poden concordar amb el nom»: *els vestits roses*.

Ruaix considera que els adjectius que indiquen color i que consisteixen «en un substantiu adjectival invariable [...] tendeixen, amb el temps, a flexionar com els altres adjectius» (*Català complet* / 2, p. 60). I Lacreu, que s'hi refereix com a «colors no naturals, és a dir, aquells que

deriven del nom d'una cosa», diu que «no és estrany que a vegades se'ls faça concertar morfològicament amb el substantiu que acompanyen» (*Manual d'ús de l'estàndard oral*, p. 97).

La pluralització dels colors és matèria per a un altre article. Aquí m'agradaria simplement fer dues consideracions. En primer lloc, constatar la necessitat d'incloure la categoria de substantiu en l'entrada *blaugrana* que hi ha en el DIEC2 i en el GDLC, com també l'accepció referent al Nàstic esmentada abans, tant en la categoria d'adjectiu com de substantiu. I en segon lloc, plantejar si la marca *invariable* que inclouen en les entrades *blaugrana* i *grana* (en aquest últim cas, només el GDLC) té encara raó de ser, veient l'ús que se'n fa. Si s'admetés el plural *blaugranes* i *granes* com a adjectius ens evitaríem vacil·lacions innecessàries en els mitjans de comunicació i, per extensió, en els parlants, i els dos plurals passarien a formar part d'una regularitat que s'estén entre els blanc-i-blaus de l'Espanyol, els blanc-i-vermells del Girona o els verd-i-negres de la Peña. Els granes del Nàstic i els blaugranes del Barça també volen ser plurals!

A més a més, a l'era de la digitalització, si els lexicògrafs consideressin pertinents esmenes com aquestes, no caldria esperar a llunyanes reedicions en paper dels diccionaris, sinó que es podria aprofitar la versió en línia per a fer-hi les actualitzacions convenients. ♦

la utilitzen en molts altres casos semblants.

En canvi, altres vegades alguns pequen per acumular aquests pronoms innecessàriament i contra la gramàtica: «Allí on s'hi troben el Segre i el Cinca», per *Allí on es troben el Segre i el Cinca*. Aquí amb el sol pronom corresponent n'hi ha prou.

«Al pou no n'hi ha aigua», per *Al pou no hi ha aigua*. L'aigua és aquí mateix i, per tant, no necessita el pronom *n'*.

També utilitzen malament el pronom en amb el verb *adonar-se*. Diuen: «No se n'adonava que li prenien la fruita». Aquí el verb té el complement –«que li prenien»– al costat mateix i, per tant, no li cal el pronom *n'*. Cal tenir present que el verb és *adonar-se*, reflexiu, no «adonar-se'n». —*No se n'adonava?* —*No, no se n'adonava* (que «li prenien la fruita»).

De la seva banda, el verb *anar* també pot ser reflexiu i, ara sí, amb el pronom en: *anar-se'n*. El pronom es refereix al

lloc que aixafa qui està a punt de partir. Molts diuen: «S'ha anat» («se ha ido»), per *Se n'ha anat*.

Mai no podem dir que tenim una llengua normalitzada mentre aquests bellíssims pronoms siguin suprimits o maltractats. ♦

